

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
Відділення історії та методології освіти, науки і техніки АНВО України
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
Інститут педагогіки і психології
Кафедра педмайстерності та освітніх технологій
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
Управління культури Тернопільської ОДА
Науковий освітньо-мистецький центр Надзбруччя «Мелос»
Теребовлянського коледжу культури і мистецтв Тернопільської області

ПЕРШІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ

присвячені 80-річчю діяльності Теребовлянського коледжу культури і мистецтв (1940-2020)
за темою: „Освітній культурно-мистецький простір: минувшина, сьогодення, перспективи”

12 червня 2020 р.

Матеріали доповідей

Редколегія:

Баньковський А.М., заслужений працівник культури України, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) ім. В. Гнатюка

Богоніс П.М., кандидат історичних наук

Губ'як В.Д., (відповідальний редактор-упорядник), кандидат історичних наук, доцент, викладач-методист вищої категорії Тербовлянського коледжу культури і мистецтв (ТККіМ)

Гринчук І.П., кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Бойко М.М., кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Ванюга Л.С., кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка

Водяний О.Б., кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка (заступник відповідального редактора)

Габрук З.В., заслужений працівник освіти України, викладач-методист вищої категорії ТККіМ

Губ'як Д.В., заслужений артист України, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Майовський П.С., заслужений працівник культури України, викладач-методист вищої кат. ТККіМ

Мечник М.П., заслужений працівник культури України, старший викладач ТККіМ

Пилипчук О.О., кандидат історичних наук, старший викладач Державного університету інфраструктури і технологій

Стельмащук З.М., кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Смоляк О.С., доктор мистецтвознавства, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка

Ткачук В.Є., кандидат юридичних наук, професор Рівненського інституту Київського університету права НАН України (м. Київ)

Хім'як В.А., народний артист України, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка

Рецензенти: **Пилипчук О.Я.**, доктор біологічних наук, професор, академік АНВО України;
Кондрацька Л.А., доктор педагогічних наук, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка;
Янкович О.І., доктор педагогічних наук, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Перші наукові читання, присвячені 80-річчю Тербовлянського коледжу культури і мистецтв (1940-2020) за темою: „Освітній культурно-мистецький простір: минушина, сьогодні”. Мат. читань, 12 травня 2020 р., м. Тербовля: «Мелос», 2020. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. – 168 с.

У збірнику публікуються матеріали, підготовлені професійними науковцями та окремими спеціалістами, в яких висвітлюються найбільш актуальні проблеми історії та методології освіти, педагогіки, науки, культури і мистецтва в Надзбруччі та Україні, а також результати магістерських, дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня магістра, кандидата історичних наук.

Дослідження історії та методології, технології освіти, краєзнавчо-культурологічні культурно-мистецькі, фольклорно-етнографічні читання «Минушина, реалії і перспективи», присвячені 80-річчю діяльності ТККіМ: Мат. Наукових Читань. Тербовля 14 травня 2020 р. – Київ–Тернопіль–Тербовля, 2020. – 166 с.

© В.Д. Губ'як, 2020
© НАНВО України, 2020
© Центр /лабораторія/ досліджень «Мелос» ТККіМ, 2020
© ФОП Осадца Ю.В., 2020

ПЕДАГОГІКА: СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЇ І ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ ПАРАДИГМИ

ЯНКОВИЧ ОЛЕКСАНДРА ІВАНІВНА

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Янкович Олександра Іванівна народилася 7 вересня 1962 року у селі Гадинківці Гусятинський р-н. Тернопільської області.

Освіта вища: Тернопільський державний педагогічний інститут імені Я. Галана у 1985 році, Центральні республіканські курси іноземних мов, Аспірантура в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України у 1995 році.

Спеціальність: хімія з додатковою спеціальністю біологія. Предмети: історія дошкільної педагогіки, педагогічні технології у початковій школі, системи й технології дошкільної освіти, організація успішної діяльності. доктор педагогічних наук, професор.

У 2009 році захистила дисертацію у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти (ТНПУ імені Володимира Гнатюка).

Професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти (Куявсько-Поморська вища школа, Бидгощ, Польща).

Учений секретар спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Наукові інтереси: освітні технології, розвиток дошкільної та початкової освіти в Україні й Польщі.

Публікації:

1. Jankowycz O. Janusz Korczak a teoria i praktyka w działalności wychowawcy / Janusz Korczak przyjaciel dzieci. W nurcie rozważań pedagogicznych / pod red. M. Czepil, R. Bednarz-Grzybek, M. Hajkowskiej. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej, 2015. S. 195–199.

2. Jankowycz O. Idee wychowania miłosierdzia i człowieczeństwa w twórczości Liny Kostenko / Olexandra Jankowycz // 1050-lecie chrztu Polski a tożsamość narodowa. Red. Naukowa Helena Czkwowska, ks. Mariusz Kuciński. – Bydgoszcz : Wyd. KPSW, 2017. – S. 79-89.

3. Янкович О. Розвиток здоров'язберезувальних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи (1991–2016 рр.). *Людинознавчі студії* : збірник наукових праць / Дрогобицький ДПУ імені Івана Франка. Сер. Педагогіка. 2017. Вип 4/36. С. 301–312.

4. Янкович О. Праксеологічна підготовка майбутніх учителів у вищих навчальних закладах України та Польщі. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2017. № 3. С. 28-35.

5. Янкович О.І. Педагогіка забави в теорії і практиці початкової та дошкільної освіти України й Польщі. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 36. С. 19-24.

6. Янкович О. І., Біницька К. М., Очеретний В. О., Кузьма І. І. Підготовка майбутніх фахівців в університетах України та Польщі до реалізації медіаосвіти дошкільників. Інформаційні технології та засоби навчання. Т. 67. № 5 (2018). С. 264–276.

7. Yankovych O. I., Chaika V. M., Ivanova T. V., Binytska K. M., Kuzma I. I., Pysarchuk O. T., Falfushynska H. I. Technology of forming medialiteracy of children of the senior pre-school age of Ukraine. *Cloud Technologies in Education. Proceedings of the 6th Workshop CTE 2018* (Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018) / Eds. Kiv, A. E., Soloviev, V. N. CEUR-WS.org, online. P. 126–144. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper07.pdf>

8. Tereshchuk H. V., Kuzma I. I., Yankovych O. I., Falfushynska H. I. The formation of a successful personality of a pupil in Ukrainian primary school during media education implementation. *Cloud Technologies in Education. Proceedings of the 6th Workshop CTE 2018* (Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018) / Eds. Kiv, A. E., Soloviev, V. N. CEUR-WS.org, online. P. 145–158. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper08.pdf>

9. Yankovych O., Chaika V., Yashchuk I., Binytska K., Kokel A., Pysarchuk O. & Ratushniak N. Training of future specialists in primary education in universities of Ukraine and Poland for the formation of a class team. *Espacios*. 2019. Vol. 40 (Number 44). P. 22–38.

<https://www.revistaespacios.com/a19v40n44/19404422.html>

10. Yankovych O. I., Binytska K. M. Preparation of future masters of elementary education to the formation of a successful personality of junior schoolchildren. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 2019. № 8/40, P. 43–56. doi: 10.24919/2413-2039.8/40.164490

11. Янкович О. Шкільництво Сінгапуру крізь призму реформування освітньої галузі України. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія Педагогіка*. 2019. № 1. С. 29-36.

12. Янкович О., Зданевич Л., Біницька К. Психолінгвістичні особливості навчання дітей дошкільного віку іноземних мов: аналіз польського досвіду. *Педагогічний дискурс*. 2019. № 27. С. 33-39.

13. Yankovych O., Prymakova V. Preparation of teachers in Ukraine's postgraduate education institutions on organization of inclusive school education. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 2019. № 9/41, 77–87. doi: 10.24919/2413-2039.9/41.175702

14. Біницька К. М., Янкович О. І. Модернізація професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в Україні. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. – Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. С. 9–16.

Матеріали науково-практичних конференцій:

1. Крутій К. Л., Янкович О. І. Гендерна пасіонарність дошкільників як показник рівня сформованості ігрової діяльності / *Методологічні та методичні проблеми викладання соціально-економічних дисциплін у сучасному освітньому процесі : Матеріали доповідей (тез, статей) учасників VII науково-практичної конференції (14 грудня 2017 року) / за наук. ред. д-р філос. наук, доц., доц. кафедри гуманітарних наук Херсонської державної морської академії А. М. Лещенко; канд. істор. наук Б. М. Зека / упор. А. С. Гарбарук. Луцьк : Волиньполіграф, 2018. С. 20-26.*

2. Янкович О. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування колективу класу : зб. матеріалів між нар.наук.-практ. конф. «Розвиток професійної майстерності педагога» (Тернопіль, 26-27 квітня 2018). Тернопіль, 2018. С. 370-372.

3. Янкович О. І. Реалізація ідей польського досвіду інтегрованого навчання в школах першого ступеня України // *Нова Українська школа: теорія і практика реалізації інтегрованого підходу : матер. між нар. наук. конф. (17-18 травня 2018 р.)*. Тернопіль : Вектор, 2018. С. 49-52.

4. Янкович О. І. Управління шкільною освітою в Сінгапурі. «Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів»: Матеріали Міжнародного форуму управлінської діяльності (18-19 травня 2019 р.) у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. С. 103-106.

5. Янкович О. І. Формування компетентностей ХХІ ст. в учнів початкових шкіл Фінляндії та Сінгапуру. Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний виміри: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (19-21 червня 2019 року, м. Скадовськ) / за ред. І. Я. Жорової, С. О. Моїсеєва. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. С. 315-318.

Співпраця з науковими центрами, організаціями:

Куявсько-Поморська вища школа (м. Бидгощ, Польща)

Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської (Варшава, Польща).

Книги, навчальні програми:

1. Янкович О., Беднарик Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів : навчально-методичний посібник для вчителів, вихователів та студ. пед. закл. освіти / Тернопіль : РВВ ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. 212 с.

2. Янкович О. І. Медіаосвіта в загальноосвітній школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль ; Бидгощ : РВВ ТНПУ імені В. Гнатюка, 2016. 160 с.

3. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

4. STREM-освіта, або Стежинки у Всесвіті. Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / авторський колектив: О. Голюк, І. Кузьма, О. Писарчук, О. Янкович та інші. Науковий керівник К. Крутій. – Запоріжжя :ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2018. – 146 с.

5. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощапова В. В., Дегтярьова Г.А, Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Пиза Г. Ю., Шкрєбець О. О., Янкович О. І. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. – Київ : ЦВП, АУП, 2018 — 234 с.
URL : http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf

Олександра ЯНКОВИЧ (м. Тернопіль)

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ВЧИТИСЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ «ОРГАНІЗАЦІЯ УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Уміння вчитися впродовж життя є тією ключовою компетентністю, сформованість якої є необхідною не лише для учнів Нової української школи, а й студентів закладів вищої освіти, особливо якщо вони здійснюють педагогічну діяльність з учнями.

У науковій літературі визначено суть і структуру цієї компетентності (Я. Кодлюк, М. Ломберг, О. Савченко, В. Сухомлинський та ін.). Уміння вчитися В. Сухомлинський трактував як складне інтегроване утворення, яке поєднує бажання вчитися, інтелектуальні, сенсорні та вольові якості особистості [2, с. 1]. На думку Я. Кодлюк, уміння вчитися охоплює змістовий (знання про культуру розумової праці, про змістову основу загальнонавчальних умінь і навичок та про вміння вчитися як інформаційну цінність), мотиваційний (усвідомлення значущості знань, наявність стійкого інтересу до навчання), процесуальний (уміння організувати робоче місце, планувати навчальну діяльність, працювати з підручником; аналізувати, порівнювати; здійснювати само- і взаємоконтроль) компоненти і формується в цілісному освітньому процесі [1, с. 5].

Водночас поза науковими розвідками вчених залишилася проблема використання технології «Організація успішної діяльності» для формування вміння вчитися впродовж життя.

Мета цієї технології – розвиток праксеологічних умінь, тобто вмінь ефективно організувати діяльність [5]. Її алгоритм становлять підготовчий, цілетворчий, процесуальний, результативний етапи. Опанування технологією передбачає здатність проводити діагностику здібностей і вмінь, створювати мотивацію до діяльності, визначати життєві цілі відповідно до правил цілеутворення, виховувати в собі особистісні якості (упевненість, наполегливість, відповідальність, ініціативність, комунікабельність), виконувати вправи, які дають змогу підвищити коефіцієнт успіху [6, с. 21-22].

Регулярні діагностичні процедури, здійснення цілеутворення, розвиток особистісних рис, що передбачає технологія, є необхідними для формування вміння вчитися впродовж життя. Отже, опановуючи технологію «Організація успішної діяльності», людина водночас формує в собі вміння вчитися. І не лише в собі. Якщо це педагог (учитель у загальноосвітній чи мистецькій школі), то він створює умови для того, щоб учні оволоділи цією технологією.

Першим етапом є підготовчий. Під час цього етапу особливо важливо формувати в особистості стратегію переможця. Згідно з теорією американського психолога Е. Берна, усі люди поділяються на «переможців», «не-переможців» та «невдах». «Переможці», зазнавши невдачі, створюють нову стратегію дій з урахуванням помилок. «Невдахи» завжди шукають і знаходять причини, які заважають їм досягати мети. «Не-переможці» вважають, що їм не призначено долею стати переможцями, але вони і не збираються ставати невдахами; від них вимагається клопітка робота не в надії перемогти, але щоб залишитися при досягнутому [4, с. 133]. Одним зі способів виховання переможців є переконання в тому, що невдачі є неминучими на шляху до успіху. Головне лише, зазнавши поразки, робити правильні висновки на майбутнє.

На другому етапі – цілетворчому – важливо навчитися визначати цілі. На жаль, не лише учні, а й студенти часто не обізнані з підходами до цілеутворення. До визначення цілей висуваються такі вимоги: суспільна значимість, реалістичність (цілі мають бути не занадто складними і не занадто легкими); вимірність, локалізованість у просторі й часі (визначеність термінів та місця реалізації), конкретність; точність у формулюванні; фіксація в письмовій формі. Результати досліджень засвідчують, що записують власні цілі на папері менше трьох відсотків людей у світі. Менше одного відсотка з них регулярно перечитують і переосмислюють написане. Проте на основі досліджень виявлено, що досягають кращих результатів саме ті люди, що записують цілі.

Здавалось би, якщо цілеутворення є вагомим чинником досягнень, то чому ж часто до нього не вдаються. Основними причинами є такі: невміння визначати мету; безвідповідальність стосовно власного життя; відсутність розуміння важливості життєвої мети; страх невдачі; низька самооцінка і яскраво виражене відчуття провини; побоювання бути розкритикованим або отримати відмову.

Важливим етапом у процесі досягнення мети є процесуальний, тобто виконання задуму. Зазвичай реалізація цілей пов'язана з подоланням перешкод, що виникають на шляху до успіху.

Успішні люди вважають, що найчастіше досягнення успіху неможливе без поразок, які необхідно сприймати як стимул до ще більш напруженої праці. Проте, як показує практика, низька самооцінка та страх невдачі – це головні причини, що перешкоджають отримати запланований результат. Учені виробили правила, яких треба дотримуватися для підвищення самооцінки: частіші нагадування про успіхи; намагання не порівнювати себе з іншими, більш успішними людьми, проте регулярно спілкуватися з ними, особливо якщо вони готові підтримати. Допоможе також перегляд фрагментів фільмів про неповносправних людей, які досягли успіху: якщо ті, хто волею випадку чи від народження мають фізичні відхилення, зуміли досягнути успіху, то просто неможливо не спробувати це зробити тому, кого природа наділила здоров'ям.

Головне для підвищення самооцінки – це діяти. Коли людина щось робить, незалежно від отриманого результату, зростає почуття самоповаги, виникають приємні відчуття у ставленні до себе. Коли ж особа зволікає з діями через страх або інше занепокоєння, буде відчувати тільки внутрішній розлад, постійні сумніви, що, звичайно, призведе до зниження самооцінки.

Важливо виконувати вправи для підвищення коефіцієнта успіху («Мое сонце», «Віяло можливостей», «Контроль невиробничих витрат часу», «Постава успішної людини», «Усмішка», «Звіт перед собою» тощо) [4, с. 136-139]. Зазначені вправи сприяють раціональнішому використанню часу, формуванню вміння продукувати варіанти вирішення проблем та вибирати найдоцільніший, з оптимізмом підходити до розв'язування завдань тощо.

Останнім етапом технології «Організація успішної діяльності» є результативний. На цьому етапі необхідно проаналізувати відповідність результату меті, здійснити рефлексію досягнутого, а також визначити перспективи на майбутнє.

Опанування технологією передбачає чергування напруженої роботи та відпочинку, турботу про здоров'я, як фізичне, так і психічне й емоційне.

Використання цієї технології дає можливість студенту ЗВО сформувати вміння вчитися протягом життя. Проте не менш важливо допомогти учню оволодіти навичками організації успішної діяльності: навчити його визначати цілі й фіксувати їх у письмовій формі, підвищувати коефіцієнт успішності, долати перешкоди, виходити переможцем зі складних ситуацій, здійснювати рефлексію досягнутого, визначати перспективи на майбутнє.

Отже, переваги технології «Організація успішної діяльності», як порівняти з іншими технологіями, що допомагають навчитися вчитися, полягають у спрямуванні дотримуватися стратегії «переможця», правил цілеутворення, формуванні рис успішної людини, здатності долати перешкоди, підвищувати коефіцієнт успіху, що дає змогу стати успішним не лише в навчанні, але також у трудовій, мистецькій, спортивній діяльності тощо, що відповідає покликанню як студентів, так і учнів.

Список використаних джерел

1. Кодлюк Я. П. Молодший школяр як суб'єкт навчальної діяльності. *Наукові записки ТДПУ* (Серія: Педагогіка). 2002. Вип. 4. С. 5 – 12.
2. Савченко О. Уміння учнів вчитися у дидактичній системі В. О. Сухомлинського. *Початкова школа*. 2013. № 9. С. 1–3. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/Psh_2013_9_3%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Psh_2013_9_3%20(4).pdf) (дата звернення: 05.02.2020).
3. Сухомлинський В. О. Вчити вчитися. Вибрані твори в п'яти томах. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 5. С. 426–436.
4. Янкович О., Беднарек Ю., Анджієвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. 212 с.
5. Янкович О. Праксеологічна підготовка майбутніх учителів у вищих навчальних закладах України та Польщі. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2017. № 3. С. 28-35.
6. Yankovych O. Organization of Successful Activities as an educational technology of higher pedagogical educational institutions of Ukraine. *IJPINT : International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*. 2014. Vol. 1. № 1. S. 21–31.